

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr. Kócsó és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Kócsó Tünde ügyvéd) által képviselt felperesnek dr. Dovák Viktória ügyvéd által képviselt alperes ellen öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Pesti Központi Kerületi Bíróságon 12.P.52.492/2007. számon folyamatban volt perében, a Fővárosi Bíróság 2009. október 7-én meghozott 43.Pf.643.997/2008/3. számú részítélete ellen az alperes részéről 15. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán meghozta a következő

r é s z í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Bíróság 43.Pf.643.997/2008/3. számú részítéletét hatályában fenntartja.

Ez ellen a részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felperes a 2007. március 7-én elhunyt örökhagyó első házasságából született törvényes öröklésre jogosult gyermeke. Az alperes az örökhagyó nevelt gyermeke és az örökhagyó 2004. november 12-én kelt öröklési szerződésében és ugyanezen napon kelt végrendeletében nevezett örököse.

A hagyatéki eljárásban eljáró közjegyző az örökhagyó hagyatékát: ingatlan illetőségét és az örökhagyót megillető szerzői jogokat - ideiglenes hatállyal - az öröklési szerződés alapján az alperes részére adta át.

A felperes keresetében - egyebek mellett - az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte. Arra hivatkozott, hogy az öröklési szerződés alakilag érvénytelen, mert három különálló lapból áll és az első lap sorszámozása hiányzik, tartalmilag pedig azért érvénytelen, mert a jogszabály megkerülésével azért kötötték, hogy az örökhagyó vagyonát a hagyaték, így a kötelesrész alapja köréből kivonják.

Az alperes e keresetek elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a felperes keresetét elutasította és a felperest perköltségben marasztalta.

A megállapított tényállás szerint előzetes megbeszélések követően 2004. november 2-án dr. K. B. ügyvéd által szerkesztett öröklési szerződést kötöttek az örökhagyó és az alperes, és az örökhagyó az alperes javára szóló végrendeletet is tett.

Az öröklési szerződés három oldalból (lapból) áll, valamennyit a szerződő felek és a tanúk is aláírtak és az ügyvéd ellenjegyezte. A szerződés első oldalának (lapjának) sorszámozása hiányzik, a második és harmadik oldalt megfelelő sorszámmal látták el, a keltezés helye és ideje minden oldalon szerepel.

Az örökhagyó írásbeli magánvégrendeletében akként rendelkezett, hogy halála esetén fellelhető összes vagyonát, továbbá vagyoni értékű jogait teljes egészében az alperes örökölje.

Az elsőfokú bíróság a kereset elutasítását azzal indokolta, hogy az öröklési szerződés az első lapjának sorszámozása hiányában is érvényes. A különálló lapok összetartozását ugyanis nemcsak az egyes lapok összetűzése, folyamatos sorszámozása, hanem az egyes lapokban foglalt, egymásból következő tartalom juttatja kifejezésre, ezért az első lap sorszámanak hiánya érdektelen. Emellett az első lap a benne megfogalmazott tartalom és alaki kellék megléte mellett önálló öröklési szerződésnek minősül és az a Ptk. 629. §-a és 655. § (1) bekezdése rendelkezéseinek megfelel, míg a második és harmadik lap alakszerűségét tekintve ugyancsak önálló okiratnak minősül, és az öröklési szerződéshez kapcsolódó kiegészítő rendelkezéseket tartalmaz.

Az öröklési szerződéssel azonos napon tett végrendelet hatálytalan, ha az öröklési szerződést megelőzően készült és érvénytelen, ha az öröklési szerződést követően készült.

Az öröklési szerződés tartalmánál fogva a Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint nem semmis, mert a Ptk. kizáró rendelkezést a törvényes örökös ellenében nem tartalmaz, sőt a Ptk. 637. §-a és 600. § e) pontja szabályozza a kizárás intézményét.

Az örökhagyó rászorultságát és az alperes teljesítését nem vizsgálta azon okból, hogy az érvényesség szempontjából az közömbös, és mellőzte a szerződés 3. és 9. pontja közötti ellentmondás vizsgálatát is.

A felperes fellebbezése alapján a másodfokú bíróság részítélettel határozott. Az elsőfokú bíróság ítéletét részítéletnek tekintette, azt megváltoztatta és megállapította, hogy az örökhagyó és az alperes között 2004. november 12-én létrejött öröklési szerződés érvénytelen. Ezt meghaladóan - a teljes perköltség viselésére is kiterjedően - a felperes kötelesrész iránti igényének elbírálására az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és ebben a körben az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A felperes másodfokú költségét 327.000 forintban, az alperesét 104.000 forintban állapította meg.

A részítéleti döntés szerint az öröklési szerződés első oldalának sorszámozása hiányában az a Ptk. 656. §-a szerint alkalmazandó Ptk. 629. § (2) bekezdése szerint alakilag érvénytelen. Ennek megállapítása folytán a tartalmi érvénytelenség vizsgálatát szükségtelennek ítélte. Utalt arra is, hogy az ugyanazon napon kelt végrendelet érvénytelenségére a felek egyike sem hivatkozott, azt a felperes maga is érvényesnek és hatályosnak tekintette. Az elsőfokú bíróság eltérő jogi álláspontja folytán viszont nem vizsgálta és nem döntött a felperes kötelesrész kiadása iránti igényéről, mely kérdésben a per újabb tárgyalását rendelte el.

A jogerős részítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, annak hatályon kívül helyezését, az elsőfokú ítélet helybenhagyását és a felperes perköltségben marasztalását kérte.

Arra hivatkozott, hogy a perbeli esetben a másodfokú bíróság az írásbeli magánvégrendelet sorszámozására vonatkozó [Ptk. 629. § (2) bekezdés] szabályát helytelenül, formállogikai szemlélettel, a favor testamenti elvét figyelmen kívül hagyva értelmezte.

Álláspontja szerint a folyamatos sorszámozás követelményének az öröklési szerződés megfelel azáltal, hogy a szerződés 1-16.-ig terjedő számozott pontra tagolódik. Az első oldalon a szerződő

felek megnevezése után megtalálható az „1.” szám, ilyen módon a szerződés tartalmának pontokba szedése sorszámozásnak minősül és tény az is, hogy a sorszámozás helyére jogszabályi előírás nincs. A jogszabályi előírás célja az, hogy az örökhagyó akaratát ne lehessen meghamisítani. A felperes a perben soha nem vitatta, hogy az öröklési szerződésen lévő aláírások az örökhagyótól származnak. A sorszámozás jelentősége és célja a Ptk. kommentárban közzétett bírói gyakorlat szerint éppen az örökhagyó akaratának védelme, ezért a részítélet törvénysértően és megalapozatlanul minősítette alaki hibásnak a perbeli öröklési szerződést.

Sérelmezte azt is, hogy a másodfokú bíróság indokolás nélkül mellőzte az elsőfokú bíróságnak a szerződés első oldala mint önálló öröklési szerződés érvényességére vonatkozó megállapításait. Hivatkozott a BH 1999.69. számú eseti döntésre, mely szerint a perbeli öröklési szerződés külön elfogadó nyilatkozat nélkül önmagában, annak az általa történt aláírásával érvényesen létrejött. A Pp. 196. § helyes értelmezése szerint ahhoz ugyanis elegendő a szerződés aláírása is.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős részítélet hatályban tartását és az alperes perköltségben marasztalását kérte.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

Az alperes a felülvizsgálati kérelmében azt maga sem állította, hogy a perbeli okirat minden lapja sorszámot tartalmazna. Ezzel szemben azzal érvelt, hogy a szerződés első lapjának szövegéből, külalakjából egyértelműen megállapítható, hogy a szerződés ott kezdődik, hiszen fejrésze tartalmazza az öröklési szerződés megnevezést. Az ezt követő szövegből megállapítható a szerződő felek megnevezése és 1-16. pontokban szedetten a szerződés tartalma. Az, hogy a szerződés 1. pontot is tartalmaz, nem pótolja a lap sorszámozását, hiszen a szerződés tagolása akár az ABC betűi szerint is történhetett volna és nem az 1. szám megléte, hanem annak a lap sorszámakénti feltüntetése a jogszabály által megkívánt alaki érvényességi kellék.

Helyes a másodfokú bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy a Ptk. 656. §-a szerint az öröklési szerződésre - az ott írt eltéréssel - az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A Ptk. 629. § (2) bekezdése szerint a több külön lapból álló írásbeli magánvégrendelet pedig csak akkor érvényes, ha minden lapját ellátták folyamatos sorszámozással, továbbá a végrendelkező

- és ha a végrendelet érvényességéhez tanúk alkalmazása szükséges - mindkét tanú aláírásával.

Ezen érvényességi kellékeknek együttesen kell meglenniük, bármelyik feltétel hiánya más módon - például a különálló lapok összetűzésével - nem orvosolható (CDT Öröklési jog 1808. számú eseti döntés). A törvény kogens rendelkezéséből pedig az is következik, hogy az alaki kellékekben fontossági sorrend nincsen, a Ptk. nem állít fel a formai hibák között rangsort, bármely alaki hiba megléte az öröklési szerződést érvénytelenné teszi.

Az érvénytelenségen nem változtat az sem, hogy a szerződés egyes lapjait nem cserélték ki, illetve az a szerződő felek valóságos akaratát tartalmazza. A favor testamenti elve (PK 82. számú állásfoglalás) a végintézkedések értelmezési szabálya, amely az örökhagyó valódi akaratának megállapítására, de nem az alaki hiba orvoslására szolgál. Az alperes ezzel ellentétes érvelése ezért téves és nem felel meg a következetes ítélkezési gyakorlatnak sem.

A per adatai alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy az eljárás során a felperes keresetével szemben az alperes védekezett ugyan, de a perbeli öröklési szerződés első lapjának, mint önálló öröklési szerződésnek az érvényessége megállapítására irányuló viszontkeresetet nem terjesztett elő.

A Pp. 3. § (1) bekezdése szerint a bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el (kereseti kérelemhez kötöttség elve). Az öröklési jogban pedig az anyagi jogi szabályok (Ptk. 653. § és PK 85. számú állásfoglalás b) pontja) tartalmazzak rendelkezéseket a hivatalbóli eljárás tilalmára: a végintézkedés érvénytelenségét, hatálytalanságát sem a hagyatéki eljárás során a közjegyző, sem peres eljárásban a bíróság hivatalból nem állapíthatja meg, azt csak az érvényesített megtámadási ok alapján nyilváníthatja érvénytelennek.

A bíróság döntése a Pp. 215. §-a értelmében nem terjedhet túl a kereseti kérelmen és ellenkérelmen.

Az elsőfokú ítélet indokolásának az öröklési szerződés első lapja mint önálló öröklési szerződés érvényességére vonatkozó megállapítását a felperes fellebbezéssel támadta. Az alperesnek e tárgyban viszontkeresete nem volt, ezért annak érdemi elbírálására kiható eljárási szabálysértést a másodfokú bíróság nem követett el azzal, hogy indokolás nélkül mellőzte az érvényesség megállapítását.

A felülvizsgálati kérelem tárgyát a jogerős ítélettel (részítélettel) elbírált körülmények képezhetik, az érvényesség megállapítása nem volt a per tárgya, ezért a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelem ezzel kapcsolatos érvelésének érdemi vizsgálatát mellőzte.

Mivel a részítélet az alperes által megjelölt okból nem jogszabálysértő, azt a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A részítélet a felperes egyik kereseti kérelméről szóló döntést tartalmazza, a pernyertesség és pervesztesség kérdését azonban csak a még el nem bírált (kötelesrész kiadása iránti) igény elbírálásával együttesen lehet meghatározni, ezért a Legfelsőbb Bíróság a PK 154. számú állásfoglalásra figyelemmel a perköltség tárgyában nem döntött. Ebben a kérdésben a még el nem bírált kereseti kérelemre vonatkozó, végleges döntés meghozatalakor együttesen - a felülvizsgálati eljárás költségeire is kiterjedően - az elsőfokú bíróságnak kell határoznia.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése szerint tárgyaláson kívül bírálta el.
A részítélet ellen a Pp. 271. § (1) bekezdés e) pontja alapján felülvizsgálatnak nincs helye.

, 2010. június 16.

Dr. Orosz Árpád
a tanács elnöke

Dr. Szabó Julia
előadó bíró

Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró Ágnes
bíró